

DISKUSE

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku „Organisace a provádění protizteči a protiúderů s rozvíjáním svazků z chodu“

(VM čís. 2/1957)

Ve svém diskusním příspěvku chci doplnit a rozvést myšlenky s. generálmajora Suchomela o provádění čelního protiúderu uveřejněném ve Vojenské mysli čís. 2/1957.

Důležitou podmínkou splnění úkolu v soudobé obranné operaci je, aby obránce byl aktivní. Útočník bude mít vždy k dispozici dostatek účinné techniky, hlavně zbraní hromadného ničení, letectva, řízených střel a j., aby v určitém prostoru, na němž má zájem, vyřadil z boje živou sílu a palebné prostředky obránce. Těchto prostů pak útočník využije k proniknutí do sestavy obránce, k obklíčení a ničení vojsk po částech.

Obránce bude na tuto činnost reagovat provedením plánovaného manévru. Vrcholem manévru v armádní obranné operaci je provedení armádního protiúderu. Jeho cílem může být podle situace obklíčení a zničení pronikavšího nepřítele a obnovení původního stavu obrany. Protiúder provádějí druhé sledy armády, zálohy a všechny ostatní prostředky, které má velitel k dispozici. Často bývá armáda k provedení protiúderu zesilována prostředky velitele fronty.

Podle způsobu provedení může být protiúder proveden do boku vklínivšího se nepřítele nebo čelně.

Podmínky provedení protiúderu do boku vklínivšího se nepřítele

Při průlomu připravené obrany bude mít útočník největší uskupení živé síly a bojové techniky v čele vltomu, nebude-li rozšiřovat vltom do stran. Po stranách většinou bude mít slabší síly s úkolem převážně kryt bok a tlt hlavními silami v čele vltomu. Této situace využívá obránce k provedení protiúderu. Svě síly uskupené mimo vltom soustředí na jednom nebo na obou bocích vltomu, tam získá potřebnou převahu sil a prostředků, v rychlém tempu prolomí sestavu útočníka a současně s obklíčováním hlav-

ních sil v čele vltomu a obnovením souvislosti obrany započne ničit obklíčeného útočníka.

Podmínkou úspěchu při provedení tohoto protiúderu je

- zastavit postup útočníka na směru hlavního úderu nebo aspoň zpomalit jeho postup,
- dostatek času k přivedení prostředků určených k provedení protiúderu do boku vltomu útočníka,
- získat drtivou převahu sil na směru provedení protiúderu a tím dosáhnout rychlého rozražení sestavy útočníka, obklíčení jeho hlavního uskupení a obnovení souvislosti obrany,
- znemožnit přísun nových sil do vltomu před uzavřením vnější fronty obklíčení.

Provedení protiúderu do boku vltomu bude usnadněno tehdy, jestliže druhý sled armády a její zálohy budou umístěny mimo směr nepřátelského hlavního úderu. V tom případě nebudou proti vůli velitele upoutány do boje s útočníkem ve vltomu, jejich přesuny do prostoru provedení protiúderu budou kratší a v celku jednoduché. Z toho důvodu mohou tuto formu protiúderu výhodně provádět svazky sousedních armád z pasivních úseků.

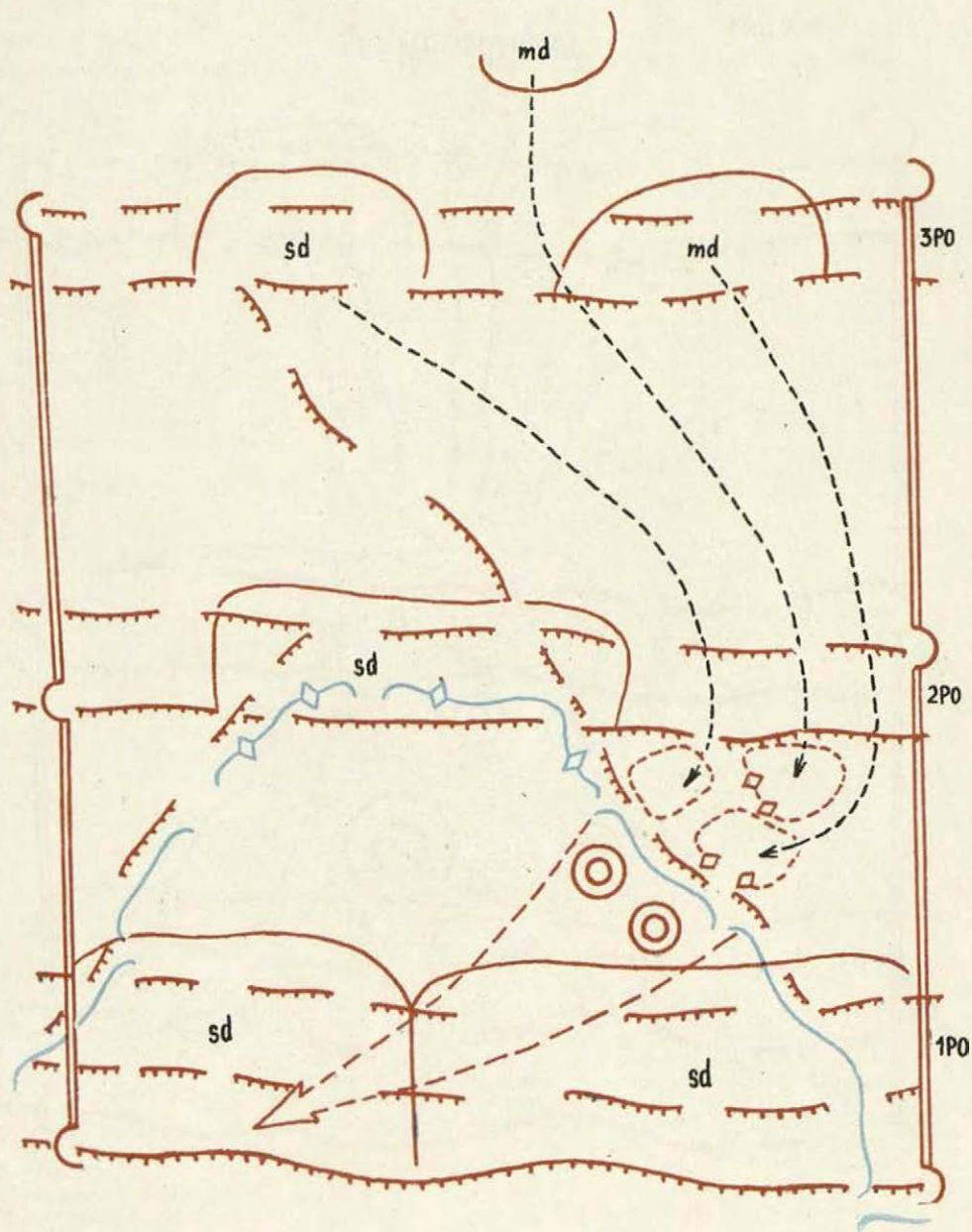
Další podmínkou úspěšného provedení tohoto protiúderu je, že přesuny potřebné k soustředění prostředků do boku vltomu budou provedeny v noci nebo aspoň za ztlžené viditelnosti.

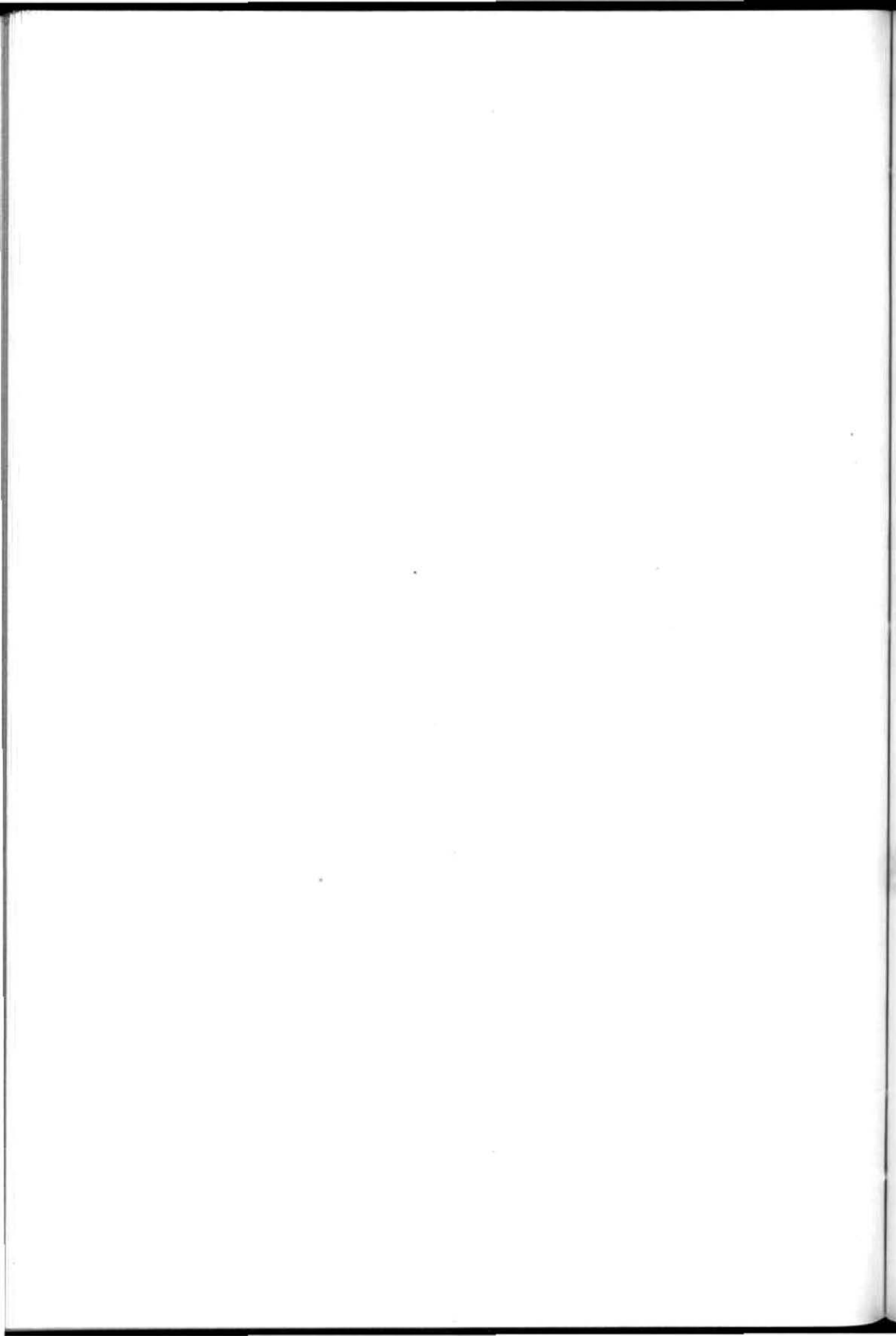
Výhody tohoto způsobu provedení protiúderu:

- Na směru úderu je získávána drtivá převaha sil a prostředků. Tím je umožněno rychlé rozdrčení sestavy útočníka, obklíčení jeho hlavního úderného uskupení při současném jeho ničení.
- Umožňuje nejrychlejší obnovení předního okraje obrany nebo její souvislosti a tím znemožňuje útočníkovi zesílit vojska obklíčená ve vltomu.

BOČNÍ PROTIÚDER

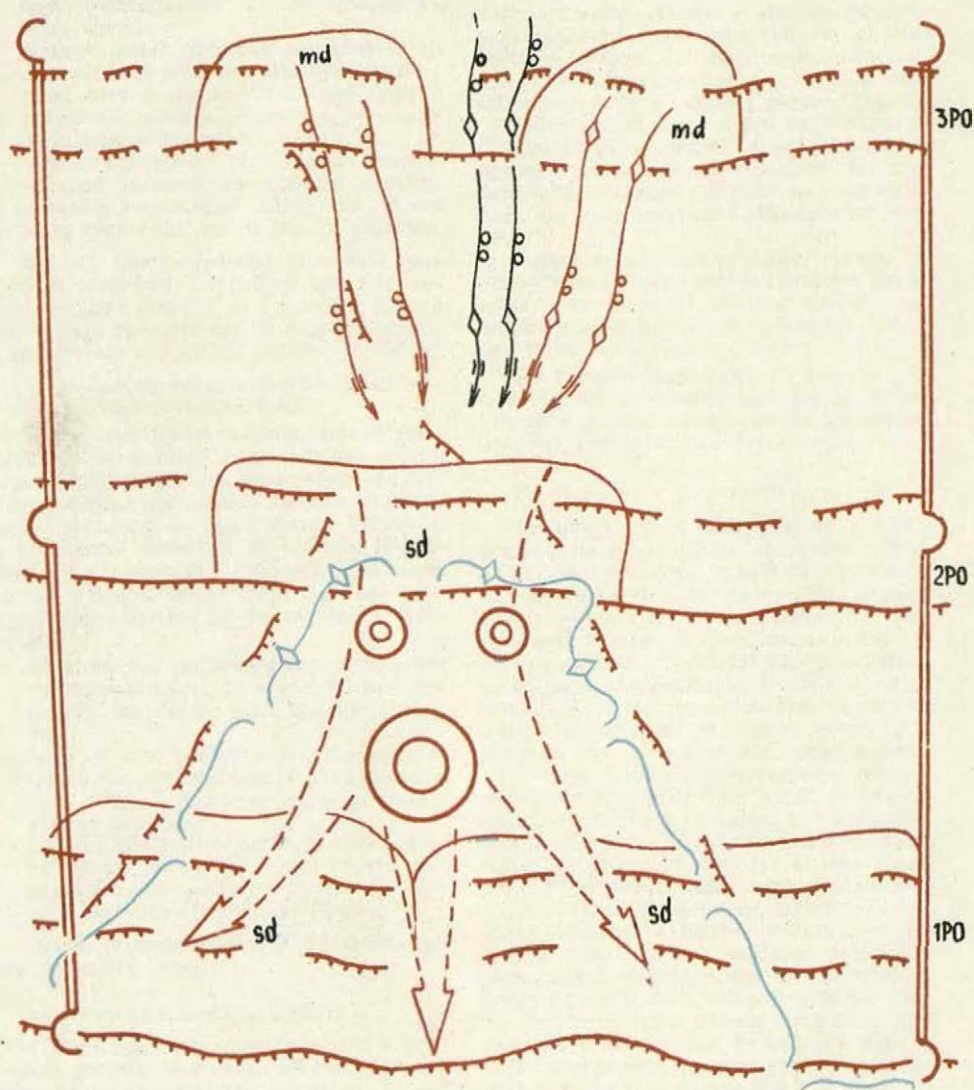
PŘÍLOHA 1.

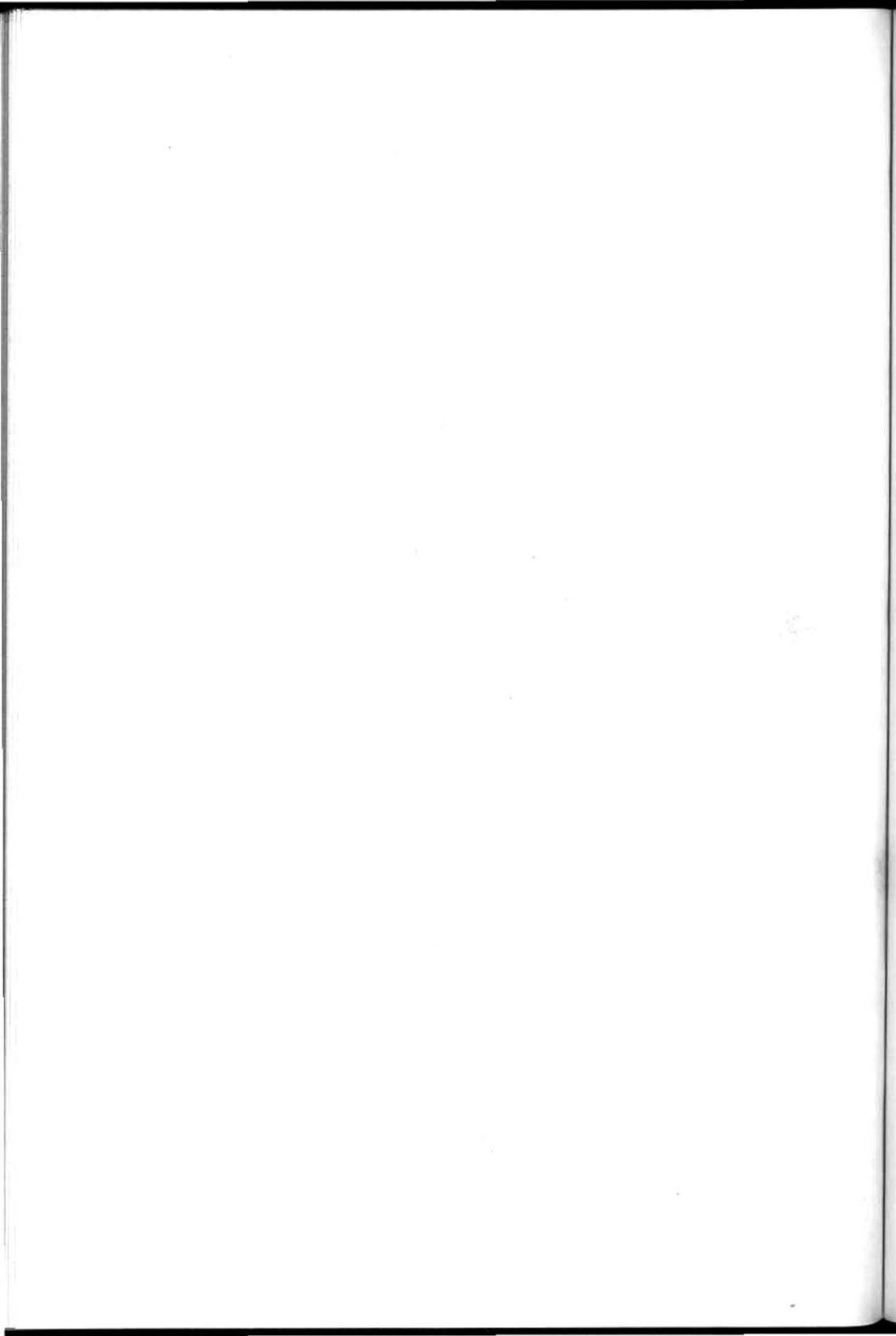

ČELNÍ PROTIÚDER

PŘÍLOHA 2.

- Obklíčuje a ničí nepřítele ve vltomu a nedovoluje jeho uniknutí. Dodržuje tedy zásadu ničit nepřítele po částech.
- Nevyžaduje absolutní převahu sil a prostředků. Převaha je potřebná jen na směru útoku.

Nevýhody:

- Ve většině případů složitý a dlouhý manévrt k soustředění sil a prostředků do boku vltomu.
- Nutnost utajit přípravu soustředění sil a prostředků před nepřátelským průzkumem, hlavně vzdušným. Z toho vyplývá požadavek provést přípravu v noci nebo za ztížené viditelnosti.
- Vážné nebezpečí pro úspěch vedení obranné operace vševojskové armády, dorazí-li nepřátelské zálohy do vltomu před uzavřením vnější fronty obklíčení.

Výhody tohoto způsobu provedení protiúderu převažují, odpovídají zásadám vedení obranné operace, t. j. zastavit postup nepřítele a způsobit mu co největší ztráty, a proto bude nejčastější formou provedení.

V některých případech však bude výhodné provést protiúder čelní.

Charakteristickým znakem tohoto způsobu provedení bude, že prostředky určené k provedení protiúderu jsou vedeny do čelního sražení s hlavní silou útočnickova úderného uskupení v čele vltomu. Vzhledem k útočnickové nadvládě ve vzduchu a převaze sil a prostředků na zemi, zvláště ve směru hlavního útoku, bude moci být proveden tento způsob jenom za těchto okolností:

- když nepřítel prolamuje naši obranu tak vysokým tempem, že obránce nemá čas provést manévrt do boku útočnickova vltomu,
- když obránce buď vzhledem k vysokému tempu útočnicka nebo době zahájení průltomu nemá k dispozici noc k provedení příprav protiúderu,
- když se nepříteli podařilo prolomit druhé pásmo obrany a velitel frontu nemůže armádu zesílit, ani zabezpečit svými prostředky třetí pásmo obrany.

Přesto provedení čelního protiúderu samo má určité výhody.

a) Příprava protiúderu

Přesun svazků a záloh určených k provedení protiúderu v rámci obranné operace vševojskové armády do prostoru bojové činnosti, t. j. do prostoru druhého pásma obrany je krátký (20 až 30 km), přímý a jednoduchý. Umožňuje provedení protiúderu z chodu, protože již nevyžaduje žádné

změny sestavy a hlavně obtížné změny směru činnosti.

Krátkost přesunových cest do prostoru bojové činnosti a jednoduchost manévru umožňuje provést protiúder brzy po setmění nebo během noci. Protože přesun vojsk z prostorů soustředění půjde po osách, po nichž se obvykle v noci provádí zásobování vojsk bojujících vpředu, nebude nepřítelem předčasně odhalen. Vše uvedené má velký význam s hlediska překvapení nepřítele. Není třeba budovat zvláštní nápadný komunikační systém. Je možno využít komunikací vedoucích z týlu k vojskům bojujícím v taktické hloubce obrany.

Tento způsob nevyžaduje budování speciálního výchozího prostoru, ani jeho zabezpečení. Tuto funkci plní obsazená část druhého pásma obrany. Odpadá tu tedy možnost, že bude prozrazen připravovaný manévrt.

Vojska provádějící protiúder mohou plnit svůj úkol, i když nepřítel prolomil druhé pásmo obrany. Jejich sestava a směry postupu umožňují kdykoli přijmout boj a omezit nepříteli rozšíření vltomu.

Manévrt přivedení vojsk do boje je jednoduchý, dá se snadno provést, je časově krátký a z toho důvodu se dá po splnění určitých podmínek provést i ve dne.

Provedení protiúderu

Atomových pum bude použito v tomto případě nejvýhodnějším způsobem vzhledem k maximálnímu využití jejich účinku. K podpoře protiúderu může velitel armády použít všech zbývajících atomových pum, peněvadž svazky již rozražením útočné sestavy nepřítele plní hlavní úkol protiúderu, ničení živé síly nepřítele. Použije-li velitel armády 3 až 4 atomových pum proti čelu úderného uskupení nepřítele, vyřadí jistě značnou část jeho živé síly, tanků a dělostřelectva. Budou tak vytvořeny výhodné podmínky pro čelní útok vojsk provádějících protiúder a k rozražení a k postupnému ničení nepřítele. Při tomto obklíčování a ničení nepřítele již nepůjde o jeho hlavní úderné uskupení, které bylo rozdrčeno a zničeno atomovými údery, nýbrž o menší části napadené a ničené vlastními vojsky z týlu. Proniknutí nepřítele nevytlačujeme, nýbrž rozbitého atomovými pumami, údery dělostřelectva a letectva přímo ničíme. Při posuzování účinku atomových pum je třeba brát v úvahu, že nepřítel nemůže v průběhu útočné operace provádět ženijní úpravy terénu a využívat jich a že tedy půjde vesměs o cíle nekryté.

Vojska v útočné sestavě mohou kdykoli a kdekoli přijmout boj i se silnými přiváženými zálohami nepřítele. V každém při-

padě splní úkol, i když ne vždy v plném rozsahu. V nejnepríznivějším případě, při značné převaze nepřítele na zemi a ve vzduchu, mohou vojska provádějící protiúder přejít na dosažené čáře do obrany. Mají zabezpečen tyl a mohou udržet souvislost obrany.

Čelní protiúder umožňuje také snažší manévry všemi prostředky k zabezpečení a podpoře provedení protiúderu, jako dělostřelectva a letectva a j.

Odpadá obtížný úkol zabezpečení východního prostoru. Vojska provádějící čelní protiúder z chodu mohou přijmout boj kdekoli, před druhým pásmem obrany i za ním.

Tento způsob provedení protiúderu umožňuje v celku snadné vytváření nových záloh ze svazků prvního sledu.

Hlavním důvodem, někdy dokonce nutností provést čelní protiúder bude vysoké tempo útočnicka, který znemožní obránci provést složitější manévry.

Čelní protiúder bude mít v každém případě formu střetného sražení s četnými výhodami na straně vojsk provádějících protiúder.

- Vlastní vojska v obraně v dotyku s nepřitelem budou mít celkem přesné zprávy o prostředcích, činnosti a situaci útočnicka.
- vlastní vojska v obraně budou držet významné prostory (terénní, komunikační a j.), které budou základem činnosti vojsk, podnikajících protiúder,
- značná část dělostřelectva určeného k podpoře protiúderu bude již v palebných postaveních (část dělostřelectva vojsk v obraně a dělostřelectvo vojsk určených k provedení protiúderu) vhodných pro splnění úkolu,
- postup útočnicka do vlnu bude vázán odporem obránce na bocích vlnu,
- úderná síla vojsk provádějících protiúder postupně vzrůstá tím, že se k nim připojují vojska na bocích vlnu.

Úspěch čelního protiúderu je přímo závislý na tom, do jaké míry se podaří obránci zničit a rozrušit hlavní úderné uskupení nepřítele ve vlnu zbraněmi hromadného ničení.

Hlavním prostředkem ničení nekryté živé síly a techniky útočnicka jsou zbraně hromadného ničení, především atomové a chemické. Protože však atomových zbraní vzhledem k situaci vlastních vojsk v dotyku nemůžeme použít proti prvnímu sledu útočnicka, je nutné, aby obránce k přípravě protiúderu měl k dispozici značné síly dělostřelectva a letectva k umlčení a rozrušení prvního sledu útočnicka. K provedení čelního protiúderu jsou nejvýhodnější tankové nebo mechanizované divize.

Výhody čelního protiúderu:

- Krátkost přesunu prostředků na bojiště a jednoduchost manévru. To umožňuje provedení nejen v noci, ale i za ztížené viditelnosti a za určitých podmínek i ve dne.
- Vojska provádějící protiúder mohou přijmout boj kdekoli s postupujícím útočnickem. Přitom netřídí své síly k tvoření vnější a vnitřní fronty obklíčení a k zajištění.
- Vojska při provádění protiúderu nejsou ohrožena postupem útočnickových záloh do vlnu.
- V nejnepríznivějším případě při převaze sil útočnicka mohou vojska provádějící protiúder přejít na dosažené čáře do obrany a hodnotně obnovit souvislost obrany.

Nevýhody:

- Nebude-li atomovými údery vyražena značná část živé síly útočnicka ve vlnu, bude postup vojsk provádějících protiúder zastaven, a nedosažnou tedy cíle zničení útočnického nepřítele a obnovení předního okraje obrany.
- Nepodaří-li se atomovými údery rozrazit útočné uskupení nepřítele ve vlnu, nepodaří se vojskům provádějícím protiúder nepřítele po částech obklíčovati a ničit. V nejlepším případě ho z vlnu vytlačit.

V obou způsobech provedení protiúderu do boku nepřítele nebo čelního mají významnou úlohu zbraně hromadného ničení, hlavně atomové, které má velitel armády k dispozici.

K provedení protiúderu do boku vklínivšího se nepřítele jich použije k rozbití nepřátelské sestavy na směru úderu, k ničení velkých uskupení nepřítele ve vlnu, hlavně v čele, a k zabránění přístupu zálohám útočnicka na bojiště před uzavřením vnější fronty obklíčení.

Provedení čelního protiúderu je použitím zbraní hromadného ničení podmíněno vůbec. Bez mohutného úderu, hlavně atomového, nezničíme hlavní nepřátelské uskupení ve vlnu, nezískáme převahu sil a prostředků, a nemáme tedy naději na zničení proniknuvšího nepřítele a na postup k obnově předního okraje obrany.

V dnešní době, kdy má obránce k dispozici v dostatečném množství tyto mohutné ničivé prostředky, je třeba vycházet z toho, že vhodným použitím a v dostatečném množství zbraní hromadného ničení může obránce změnit dosud nevýhodný pro sebe poměr sil do té míry, že si může vytvořit

výhodné podmínky nejen k provedení protiúderu, ale i pro přechod do protiútoků.

Srovnáme-li výhody a nevýhody protiúderu prováděného do boku nepřátelského vlonu a čelního protiúderu, vidíme, že výhody jsou na straně protiúderu do boku nepřitele. Jím můžeme splnit v plném rozsahu cíl protiúderu, t. j. obklíčit a zničit proniknuvšího nepřitele a obnovit přední okraj obrany. Při čelním protiúderu je dosažení

tohoto cíle ohroženo, podmíněno několika okolnostmi. Pravděpodobnější je jen dílčí úspěch, t. j. zastavení nepřitele a obnovení souvislosti obrany. A proto v každém případě, bude-li to vyhovovat podmínkám, bude proveden protiúder do boku vklínivšího se nepřitele. Jedině v podmínkách uvedených podle pojednání bude proveden protiúder čelní.

Plukovník Josef Rak

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku „Některé otázky průlomu z chodu a jejich zabezpečení při výcviku štábů a vojsk“

(VM čís. 3/1957)

V článku, jenž má být především podnětem k úpravě programů operační a bojové přípravy, zaměřili se autoři na řešení dvou podstatných otázek:

- vyvedení vojsk z prostoru soustředění k přednímu okraji nepřátelské obrany a
- rozvinování a přechodu do útoku.

Nehledě na to, že se obě otázky překrývají, řeší autoři téměř výhradně technickou stránku obou otázek. To je jisté v zásadě správné. Má-li však článek sloužit jako teoretický návod a pomoc štábům při nové úpravě programů operační a bojové přípravy, je třeba jej prohloubit o některé — podle mého názoru — důležité činnosti štábů i vojsk, které se dosud necvičí.

Nejdříve chci vyslovit názor k dvěma myšlenkám autorů. Na str. 4 (K otázkám práce štábů a jejich výcviku) říkají: „dnes se po vyvedení vojsk k přednímu okraji nebude zaujímat výchozí položení.“ Třeba připustit, že i útok z výchozího položení bude mít své místo v soudobých podmínkách. Budou to na př. zvláštní druhy boje, jako útok v horách, z předmostí, v noci a mnohdy i z dobře vybudovaného výchozího prostoru, kterého jistě využijeme, i když v něm nebudeme setívat 1 až 2 dny. Zvláště nebude-li k dispozici větší počet atomových pum. I střídání může nastat, bude-li se na př. přeskupovat svazek prvního sledu na frontě. Dělostřelecký článek téhož čísla i další to nepřímě potvrzují ve slovech: „jestliže vojska nesetrvávají příliš dlouho ve výchozím položení“. Jeví se dokonce výhodné, aby na určitých úsecích, na př. po obou stranách průlomu z chodu, spoluúčila vojska z výchozího položení, a tak umožnila lépe splnit obtížný úkol vojsk úto-

čících na připravenou obranu nepřitele z chodu.

Dále autoři na str. 5 doporučují určení ještě dalších dvou čar — čáry nasazení ochranných brýlí (6 až 8 km) proti vlastním atomovým pumám a bezpečnostní čáry, když předtím velmi vhodně uvážili 4 až 5 nezbytných regulačních čar k postupnému rozčleňování a rozvinování bojové sestavy svazků. Sedm čar je mnoho. Dobu nasazení ochranných brýlí možno stanovit časově, podle skutečného vývoje boje a výjimku včas oznámit. Bezpečnostní čáru je možno ztotožnit s poslední regulační čarou. Nehledě k tomu nasazení ochranných brýlí může být vyvoláno činností nepřitele v atomové protipřípravě. Určení těchto dalších čar může znamenat někdy i zdržení.

Nyní k podstatě štábně taktických zvláštností, které je třeba cvičit, aby štáby i vojska získaly návyky v organizaci, plánování a řízení tohoto druhu boje (operace).

Útok z chodu, má-li být úspěšný, musí být proveden s překvapením. To vyžaduje od štábů řadu přísných opatření jak v prostorech soustředění, tak za pochodu. Musí je již obsahovat kalendářní plán a nařízení velitele a náčelníka štábu, kdy, koho, s čím seznámit, výběr důstojníků pro plánování, jejich pracoviště (ZVS), činnost k maskování v hloubce, zejména vlastní radiová protipatření, zpravodajské vyčištění pochodového a útočného pásma od hloubkového průzkumu nepřitele, soustavný boj proti nepřátelskému průzkumu, zvláště v posledním prostoru soustředění, v boji vedeném ovšem na širší frontě, způsob získávání zpráv o situaci v dotyku — od koho, jakou cestou, důmyslná organizace bojové přípra-

vy vojsk, volba vhodné doby (výcvik v terénu špatně sjízdném), kdy a kým vejít ve styk se svazky a útvary v dotyku.

Dále se štáby musí již nyní naučit číst a vyhodnocovat letecké kolmé i šikmé snímky a panoramatické náčrty (snímky) pořízené z pozemních pozorovatelů, srovnávat je s mapou, zvláště tankovou, a předložit z tohoto materiálu veliteli potřebné podklady pro rozhodnutí. Přitom je třeba cvičit paměť důstojníků štábů pro tvárnost terénu studovaného ze snímku. Zhotovení plastických stolů, nejlépe převozných (pro svazek dva 12 500 a 2000, poslední i pro útvary) musí štáby umět provádět přesně a rychle vlastními prostředky pro rozhodnutí i organizaci součinnosti. Zároveň musí nacvičovat rychlou orientaci v novém terénu známém jen podle snímku.

Rekognoskace pak bude charakterisována minimem účastníků a utajením doby i způsobu provedení. Může být prováděna z vrtulníku nebo z vozidla postupně zpředu dozadu nebo opačně s upřesněním celé organizace pochodu i vlastního útoku z chodu, čítajíc v to opatření k nahrazení možných ztrát za atomové protipřípravy a chování vojsk.

Dále je třeba učinit předmětem operační a bojové přípravy postupnou součinnost s jednotkami v dotyku, při dbání opatření k utajení, jako na př. provádění a předávání výsledků průzkumu nepřítele (průzkum bojem) televizním přenosem nejdůležitějších úseků (první postavení), vlastní sestava v dotyku, terén, jeho sjízdnost, překážky, viditelnost, možnosti vedení přímých palb, skloubení obranného a útočného plánu, sladění signálů všech druhů, radiových frekvencí, zabezpečení útoku jednotkami v dotyku, pomoc při odstraňování zářasů, výběr styčných důstojníků od svazků v dotyku k informaci, otázky bojového zabezpečení i velení.

Naučit velitele i štáby formulovat jasné rozkazy pro útok z chodu, čítajíc v to organizaci pochodu, jako jeden celek, zpravidla textem a mapou, aby se písemný rozkaz příliš neprodužoval. Naučit je krátkým bojovým nařízením pro útvary a jednotky, které třeba vyslat utajeně dříve na frontu (průzkum, pořádková služba, dělostřelectvo, VPS, spojení).

Nařízení (plán) bojového zabezpečení učít je zpracovávat v celku, čítajíc v to pochod a s přihlédnutím na vojska v dotyku.

Důležité je umět vydávat úkoly pro letectvo a dělostřelectvo zejména k zničení radiolokačního systému, palběných postavení dělostřelectva a základů řízených střel, protože bez radiolokačního systému

nemůže být řízených střel použito a atomové dělostřelectvo je schopno působit okamžitě, na rozdíl od atomové pumy nesené letounem.

Naučit štáby zabezpečovat velení za přesunu v noci, zvláště v okamžiku přechodu z pochodové do bojové sestavy a zteče předního okraje nepřátelské obrany.

Co se týče přípravy vojsk, metodicky ukazuje článek správnou cestu. I na nejnižších stupních je třeba cvičit velitele ve správném chápání a využívání snímků. Vojska pak vedle uvedených otázek ve vedení boje za jízdy, palby z transportérů za krátkých zastávek a za jízdy, překonávání překážek všech druhů, součinnosti za jízdy, organizovanému přemístování dopravních prostředků po nutném sesednutí, přímé střelbě z těžkých zbraní, způsobům začleňování posilových prostředků, vedení boje při částečně rozvinuté a rozčleněné sestavě a samozřejmě v protiatomové ochraně v nejrůznějších situacích.

Nakonec ještě k jedné zajímavé otázce. Několik autorů píše „bez dlouhého zdržení ve výchozím prostoru“. Bude však někdy zdržení nutné? Sami autoři článku počítají s 5 minutami. To je jistě optimální i nezbytné a stále jde i při 10 až 15 minutách o útok z chodu. Může však nastat okolnost, kdy nás situace a čas přinutí provést útok z chodu s kratší přípravou, a to na připravenou obranu nepřítele při menším počtu vlastních atomových pum. Kdy a jak to bude na př. možné? Bude-li výchozí položení dostatečně ženižně vybudováno nebo velmi výhodné; vliv na to může mít vývoj situace u jednoho nebo druhého souseda. Pak je podle mého názoru možné předpokládat utajeně alespoň prapory (roty) prvního sledu na výši 3. až 2. zákopu prvního postavení noc předem nebo tak, aby měly potřebný čas k organizaci příprav; útok další bojové sestavy vykalkulovat časově tak, aby s jejich vyražením došly na potřebné vzdálenosti další sledy z hloubky, skutečně z chodu. I když toto řešení má určité nevýhody a jeví se jako kompromisní, musí být štáby i vojska připraveny k jeho provedení. Zabezpečení dělostřelectvem musí být ovšem v tomto případě organizováno odpovídajícím způsobem.

Složitějšímu a pro nás dosud „zvláštnímu“ způsobu plánování a organizaci průlomu z chodu třeba velitele, štáby i vojska učít tak, aby se tento způsob stal běžným.

Celou přípravu urychlí uskutečňování těchto zaměstnání i zavedení nové spojovací a dopravní techniky, zejména pro velení.

Podplukovník Václav Votava

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

„K problému operačního maskování“

(VM čís. 3/57)

Otázku operačního maskování rozvedl teoreticky podplukovník Kalach ve Vojenské mysli čís. 3/57, způsob plánování naznačuje v tomto čísle plukovník Varvařovský.

Oba články chci doplnit několika myšlenkami vyplývajícími ze zkušeností z velitelsko-štábního operačního cvičení.

a) Plánování a provedení operačního maskování je dnes neobyčejně ztíženo množstvím technických prostředků průzkumu, zdokonalením hloubkového průzkumu a možností rychlého spojení s ním.

Krátké lhůty pro plánování a snaha provést všechna vlastní opatření v co nejkratších lhůtách vytvářejí značně složitější podmínky k provedení maskování.

V podstatě zahrnuje operační maskování dvě činnosti — buď můžeme provést taková opatření, abychom skryli naši skutečnou činnost, anebo můžeme předstírat určitý manévř nebo činnost, kterou ve skutečnosti neprovádíme.

V každém případě však zvolená opatření musí být takového rázu a rozsahu, aby nepřátelský průzkum a jeho vyhodnocovači v jednom případě naší akci neodhalili a v druhém případě byli o ní přesvědčeni.

Pokládám proto za zbytečné zastírat nepřatrnou část osy přesunu, až již to bude provedeno jakýmkoli způsobem, vyjímajíc citlivá místa, na př. pozorovatelná (zrakem nebo technickými prostředky) nepřitelem. Jestliže na příklad maskujeme soutěsky, mosty a p., je třeba maskovat i přístupové komunikace do takové vzdálenosti, aby nepřítel nemohl rozpoznat, do které soutěsky nebo na který most naše přesuny směřují. Vytvoříme-li klamný most, musíme naznačit i klamně přesuny po osách k tomuto mostu.

Právě tak velmi těžko lze nepříteli oklamat tím, že budeme klamný přesun divise značkovat jedním praporem. V nevyhnutelném případě to musíme udělat s použitím koutových odrážeců a při volbě správných vzdáleností mezi vozy, ale přesto zůstává nepříteli dost prostředků k tomu, aby se přesvědčil o tom, že se přesunuje jen jeden prapor — nebo lépe řečeno jistý počet jednotlivých vozidel.

Daleko výhodnější je provádět klamnou činnost v nezkrácených počtech osob a materiálu. Znamená to dovedně skloubit pře-

suny, které jsou nutné, s přesuny klamnými tak, aby celý komplex různých činností nepříteli desorientoval.

b) Nejobtížnější otázkou, kterou je třeba ve štábu armády řešit, je otázka osob, materiálu a času k provedení těchto opatření. Podle zkušeností je možno souhrnně říci, že se ani jednoho ani druhého nebude zpravidla dostávat. Ať už budeme plánovat obrannou nebo útočnou operaci, k níž budeme chtít utajit záměr velitele armády, vždy nás soudobé rozmístění vojsk do velkých šířek a hloubek bude nutit k tomu, aby vojska provedla jen nejnútější přeskupení, při čemž na klamná opatření nezůstane dostatek sil a prostředků.

K řešení tohoto problému nelze ovšem dát žádnou šablonu. Bude však v každém případě nutno k této činnosti vyčlenit druhé sledy divisi nebo celé divise druhého sledu, zálohy a tylové složky.

Zrychlení tempa přesunů vojsk by rovněž podstatně pomohlo řešit tuto otázku, neboť by dovolovalo provádět rychlejší a dovednější manévry.

c) Jedním ze způsobů klamání nepřítel je vytvoření domněnek, že naše vojska nepustila zaujatý prostor. K tomu je třeba v dosavadním prostoru ponechat část vojsk (na divisi dvě roty až prapor), která budou prostor oživovat a dobudují síť klamných staveb. S tímto opatřením sice často v plánech kalkulujeme, vojska a velitelé však v něm nejsou cvičeni a je nepochybné, že by konkrétní provedení bez výcviku a přípravy bylo uskutečněno neuměle, a tedy bez žádaného efektu. Domnívám se, že je třeba při cvičeních s vojsky tento úkol prakticky provádět a průzkumovými prostředky, hlavně letectvem, ověřovat.

d) V práci štábu při přípravě operačního maskování se již nejednou vyskytla chyba, kdy divisi bylo nařizováno provést přesun (nebo jinou činnost), při čemž v písemném rozkaze bylo výslovně uvedeno, že jde o klamnou činnost. Domnívám se, že takto lze formulovat úkol jedině tehdy, když část jednotky má předstírat činnost jednotky větší (oživení opuštěného prostoru soustředění atd.), avšak v žádném případě nelze divisi (pluku a p.) oznamovat, že na příklad přesun, který má provést, je klamný. Jednak tím prozrazujeme záměr operačního maskování, jednak vedeme podřízené k to-

mu, aby si ulehčili provedení („je to jen klamný manévr“).

Úkoly, které plní vojska v rámci operačního maskování, musí být provedeny stejným způsobem jako při plnění jiného úkolu, a proto velitelé musí dostat rozkazy takového znění a rozsahu, který neprozrazuje, že jde o klamnou činnost.

e) Operační maskování je třeba řešit centralisovaně, to znamená, že v soudobých podmínkách je musí řešit štáb frontu. Štáb armády by měl tento plán jen zkonkrétisovat, po případě v rámci zámyslu velitele frontu doplnit. Štáb vševojskové armády může provádět operační maskování nezávisle jen tehdy, je-li armáda na samostatném směru, avšak i v tomto případě by plán měl podléhat schválení velitele (náčelníka štábu) frontu.

f) Plánování všech opatření operačního maskování musí probíhat souběžně s ostatními plány operačního zabezpečení. Proto je třeba počítat s vyčleněním jednoho důstojníka operačního oddělení, který by tento plán jako velmi důležitý úkol zpracoval. Vzhledem k tomu, že hlavní opatření, které budeme volit, je provedení klamného manévru, je nutno co nejtěsněji spolupracovat se skupinou, která plánuje přesuny. Náзор, že by operační maskování bylo možno zahrnout do plánu přeskupení, je třeba zamítnout, neboť maskování jednak zahrnuje řadu jiných opatření (viz článek podplu-

kovníka Kalacha), jednak plán přeskupení je sám o sobě složitý dokument, který nelze zatěžovat dalšími údaji.

Na plánu operačního maskování musí spolupracovat především důstojník štábu ženijního vojska, dělostřelectva, dále důstojník spojovacího oddělení k plánování radiových protiopatření, důstojník oddělení PVO, chemického vojska a podle potřeby důstojník týlu a styčný důstojník letectva. Ve větší míře než dosud mělo by být při tomto plánu účastno i oddělení průzkumu, jehož důstojníci mají nejlépe znát prostředky nepřátelského průzkumu a jejich možnosti, a proto by měli navrhovat i opatření k operačnímu maskování. Je pochopitelné, že by i část vlastních průzkumných prostředků měla být vyčleněna ke klamným akcím.

Závěrem je třeba podtrhnout, že právě v soudobé operaci za použití zbraní hromadného ničení má operační maskování zvýšený význam, neboť je součástí opatření, která chrání vojska před hromadnými úderem. Vzorně naplánované a provedené operační maskování může dokonce donutit nepřítele použít zbraní hromadného ničení do prostoru, v němž není soustředěno hlavní uskupení našich sil a prostředků, a tím splní druhý hlavní úkol, který je maskováním vzhledem k zbraním hromadného ničení sledován.

Major Ladislav Jaček

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku „K otázce rozmístování vojsk v prostorech soustředění“

(VM čís. 4/57)

Ve Vojenské mysli čís. 4/1957 byl uveřejněn článek o dosavadním způsobu rozmístování vojsk v prostorech soustředění, v kterém autor konstatoval, že nyní prováděná a organizovaná rozmístování vojsk je zastaralé a nevyhovuje soudobým podmínkám vedení operace a boje.

Domnívám se, že tuto otázku nelze řešit jednostranně a že není nutno dosavadní způsoby rozmístování vojsk zásadně revidovat, jak se o to pokoušel autor článku, poněvadž některé jeho závěry nejsou zcela zdůvodněny a opodstatněny.

Nejprve krátce k obsahu pojmu prostoru soustředění a rozmístění vojsk. Prostor rozmístění svazků musí kromě ochrany proti zbraním hromadného ničení poskytovat voj-

skům nejlepší podmínky k jejich odpočinku a k provedení oprav veškerého materiálu a bojové techniky. Oper-II-15 stanoví: „Rozmístění vojsk mimo boj je souhrn opatření zabezpečujících vojskům odpočinek mimo boj za podmínek co možná nejpříznivějších. Prostor k rozmístění vojsk mimo boj musí zabezpečovat rozmístění vojsk skryté před nepřátelským, pozemním a vzdušným pozorováním (při používání atomových zbraní rozptýlené), možnost rychlého shromáždění při poplachu..., vhodné rozmístění a odpočinek vojsk, příznivé zdravotní podmínky, dostatečné množství vodních zdrojů...“

Při určování prostoru soustředění musí být proto přihlíženo především k tomu, aby

daný prostor vyhovoval těmto podmínkám a umožňoval činnost vojsk při jejich přípravě k plnění dalších úkolů. Je nutno podtrhnout požadavek výhodných podmínek zabezpečujících odpočinek vojsk a dostatek vodních zdrojů k provádění hygienické očisty a deaktivace (viz Oper-I-1, čl. 196), poněvadž je málo pravděpodobné, že by autorem navrhovaný způsob rozmístění vojsk těmto podmínkám plně vyhovoval.

Autor navrhuje nahradit dosavadní způsob rozmístování vojsk v prostorech soustředění t. zv. rozmísťováním po směrech. Současně se podle jeho návrhu mají vojska rozmísťovat „všude“ a musí se zamezit „oddělování prostorů zaujatých vojsky od prostoru bez vojsk“ (str. 40, první odstavec shora). Tvrdí, že touto organizací zabráníme nepříteli správně vyhodnotit prostory soustředění našich vojsk a zvýšíme ochranu rozmísťených vojsk před účinky atomových zbraní.

Rozmísťením vojsk po směrech bude podle autorova názoru utajen zámýsl velitele pro použití těchto svazků. Domnívám se, že při rozmísťení vojsk podél komunikací (jak to požaduje autor a jak je znázorněno na náčrtech) může nepřítel naopak mnohem snadněji zjistit náš zámýsl, poněvadž na základě znalosti tohoto způsobu rozmísťování vojsk bude vždy jasno, na který směr je předpokládáno použití těchto vojsk, protože budou již podél komunikací ve směru své pravděpodobné příští činnosti.

Tento způsob rozmísťení vojsk podél komunikací je výhodný jen při krátkodobém pobytu vojsk v určitém prostoru, na př. při zastávkách za přesunu, ve vzdáleném východním prostoru a j.

Budeme-li se snažit rozmísťovat vojska „všude“ v celé hloubce naší sestavy, jak to navrhuje autor, omezíme si tím jednak provádění možného manévru vlastními vojsky jak k oklamání nepřítele, tak i zabránění provedení nutného manévru vojsk do záložních prostorů, budou-li zasažena BRL nebo atomovými zbraněmi. Při tomto systému bychom se museli omezit jen na provádění pasivních maskovacích opatření a nebylo by možno plánovat různé způsoby operačního maskování, které zahrnují celý systém opatření k oklamání nepřítele, jako je demonstrační činnost, klamné přesuny a soustřeďování vojsk, budování klamných postav, účinná protiradiotechnická opatření, ničení a umlčování průzkumných prostředků nepřítele.

Navrhovaným způsobem rozmísťování vojsk usnadníme nepříteli průzkum našich vojsk, poněvadž se může omezit jen na prostory podél komunikací (které jsou mimochodem pravděpodobnými cíli nepřátel-

ských úderů). Při tomto způsobu budeme nuceni rozmísťovat vojska i mimo výhodné prostory, které mohou nepříteli zabránit v provádění průzkumu a vyhovují podmínkám protiatomové ochrany vojsk, poněvadž podle navrhovaného způsobu nebude možno se omezovat při rozmísťování vojsk jen na některé výhodné prostory odpovídající protiatomové ochraně, ale budeme je nuceni rozmísťovat i ve volném terénu a v osadách (kde jsou vojska zvláště zranitelná druhotnými účinky zbraní hromadného ničení).

Je vidět, že autorovi při řešení těchto otázek chybí správná představa o operační sestavě armády v útočné nebo obranné operaci. Vezměme na příklad uspořádání vševojskové armády v obranné operaci, které je zpravidla do hloubky 60 až 80 km (na hloubku armádního obranného pásma). Rozmísťíme-li v tomto prostoru v terénu všechny svazky, armádní a divisi útvary, posilové prostředky, týlové útvary a zařízení a vyhradíme jim příslušné záložní prostory nebo prostory k provedení protiatomového manévru, budeme-li provádět operační maskování, dojdeme k závěru, že štáby armády i svazků musí vynaložit velké umění a organizovat důkladnou součinnost, aby bylo dostatek prostoru k vyhrazení místa pro tyto jednotky a svazky. Obdobná situace bude i při organizaci útočné operace.

Dříve než štáb rozdělí jednotlivé prostory útvarům a svazkům, je nutno vyhodnotit terén s hlediska ochranných vlastností proti zbraním hromadného ničení. Proto bude nutno podle rázu terénu nejméně 20 % místa vyloučit, kterého nebude možno využít vůbec k rozmísťení vojsk.

Z těchto několika poznámek je možno učinit závěr, že se nám prakticky v soudobých podmínkách hlubokého protiatomového rozmísťení vojsk prostoru nedostává, a je tedy využito každého vhodného místa.

Autor při zdůvodňování svého návrhu uvádí, že při dosavadním způsobu byla vojska značně zranitelná nepřátelskými údery zbraní hromadného ničení. Podle dosavadních zásad víme, že se prapor rozmísťuje na ploše 4 až 5 km², a není tím nijak řečeno, že tento prostor musí mít tvar přesného čtverce 2 × 2 km nebo kruhu. Při navrhovaném způsobu rozmísťování vojsk podél komunikací bude jeden prapor rozmísťen v délce 2 km, to znamená, že se prakticky proti nyní používanému způsobu rozmísťování nic nezmění, poněvadž vzdálenost 2 km na stupni praporu je v obou případech stejná, ba právě naopak, domnívám se, že při navrhovaném způsobu je celý prapor zranitelnější, poněvadž jeho vozidla budou rozmísťena v pochodovém proudě, kdežto podle dosavadních zásad plošného rozptýlení vojsk

byla menší pravděpodobnost zásahu a vyřazení celého praporu jedním atomovým úderem. Srovnáme-li tedy oba způsoby možného rozmístění vojsk, vidíme, že se s hlediska protiatomové ochrany v zásadě od sebe nijak neliší a že v obou případech je nutno počítat s tím, že jedním atomovým úderem bude možno vyřadit celý prapor.

Navrhovaný způsob rozmístování vojsk značně zvětšuje celkovou plochu rozmístění (jak je znázorněno na náčrtech). Tak na příklad mechanisovaná divise bude podle tohoto způsobu rozmístěna na ploše 9 až 12 km $\times$ 20 až 30 km, t. j. na celkové ploše asi 200 až 300 km². Podle autorova tvrzení „bojové útvary mohou se novým způsobem rozmísťovat v prostorech soustředění jak v obraně, tak v útoku“. Rozebere-li, jak se toto zvětšení v prostoru soustředění prakticky projeví, vidíme na příklad, že v útočné operaci je možno tímto způsobem rozmísťovat svazky druhého sledu armády ve vzdáleném výchozím položení, což ovšem není nic nového a jiného, než co je studováno a procvičováno v letošním výcvikovém roce v naší operačně taktické přípravě při řešení otázek průlomu připravené obrany nepřítele z chodu (viz náčrt 2).

Je velmi problematické, zda by tímto způsobem bylo výhodné rozmísťovat vojska v přípravném období útočné operace v prostoru soustředění, který je vzdálen 100 km i více od linie fronty, poněvadž tu musí svazky provést důležité úkoly při opravě bojové techniky a vozidel, při doplňování osob a materiálu, což by nebylo výhodné provádět při rozmístění jednoho svazku na ploše 10 $\times$ 30 km, t. j. 300 km². Tímto způsobem rozmístění vojsk by byla podstatně ztížena organizace strážního zajištění, protivýsadkové a protivzdušné obrany vojsk v prostoru soustředění. Rovněž je otázka, zda by bylo výhodné při organizaci spojení v prostoru soustředění využívat „radiových stanic s omezeným dosahem“, jak tvrdí autor, poněvadž by tento dosah vzhledem k velké ploše rozmístění nemohl být příliš omezen a za těchto podmínek je radiový provoz v prostoru soustředění nepřipustný. Další otázkou je, zda by bylo ekonomicky účelné vybavovat vojska, zvláště tankové a mechanisované útvary a svazky, kromě normálních radiových stanic umístěných v bojových vozidlech ještě dalšími radiovými stanicemi s omezeným dosahem ke spojení v prostoru soustředění. Proto je i s tohoto hlediska výhodnější dosavadní způsob rozmísťování vojsk, kdy je možno využívat především linkových pojtek.

Srovnáme-li dále výhodnost navrhova-

ného způsobu rozmísťování vojsk po ženijní stránce, vidíme, že v obou případech musí být v prostorech soustředění budovány okopy a úkryty pro osoby a bojovou techniku, a tedy ani v tomto případě není výhodnější navrhovaný způsob.

Při přípravě útočné operace mohou být svazky druhého sledu rozmístěny též přímo na jednotlivých obranných pásmech, což v tomto případě zcela vylučuje navrhovaný způsob rozmísťování vojsk podél komunikací v pochodových proudech.

V obranné operaci jsou svazky druhého sledu umístěny zpravidla na druhém a armádním pásmu obrany, poněvadž s ženijního hlediska není vždy možno plně vybudovat v přípravném období kromě jednotlivých obranných pásem ještě prostory soustředění pro jednotlivé svazky.

Při přesunu vojsk na čaru zasazení do protizteče nebo do protiúderu je nutno předem uspořádat již v prostoru rozmístění jednotlivé praporek proudy, aby jednotky a útvary mohly být rychle vyvedeny na čaru zasazení. To ovšem neznamená, že jednotky musí být po celou dobu svého pobytu v prostorech soustředění v pochodových proudech, nýbrž se do nich rozčlení až určitou dobu před vyražením na čaru zasazení.

Nejspolehlivější ochranou rozmístěných vojsk v obranné operaci je jejich rozptýlení, skryté rozmístění a vybudování dostatečného počtu úkrytů. Při organizaci obrany nelze připustit jakoukoli šablonu pro rozmísťování druhých sledů a záloh, aby bylo nepříteli ztěženo jejich zjištění, určení sestavy a zámyslu jejich použití. Zákopy, obranná postavení a pásma musí být budována nejen s hlediska aktivního vedení obranného boje, spolehlivé protiatomové ochrany vojsk, ale musí umožnit i rychlé vyvedení a rozvinutí druhých sledů a záloh a současně oklamat nepřítele vybudováním klamných postavení a zákopů. Tyto požadavky kladou velké úkoly na ženijní budování, což je možno řešit jednak zvýšeným používáním ženijních strojů, skládacích objektů, jednak intenzivnějším ženijním výcvikem vojsk.

Závěrem je možno říci, že při srovnání obou způsobů rozmísťování vojsk vidíme, že nelze všeobecně tvrdit, že dosavadní způsob rozptýleného rozmísťování vojsk je zastaralý a neposkytuje dostatečnou ochranu vojsk před účinky zbraní hromadného ničení, poněvadž platí zásada, že vojska mají být rozptýlena tak, aby jedním atomovým úderem jich nebylo vyřazeno více než jeden prapor.

Při navrhovaném způsobu rozmísťování vojsk v prostorech soustředění podél komunikací v pochodových proudech je prak-

ťicky stejná možnost zasažení jednoho praporu jedním atomovým úderem, a proto ochranné vlastnosti vojsk při tomto způsobu rozmístování nejsou nijak zlepšeny, nýbrž naopak v mnoha případech se jeví tento způsob jako nevýhodnější, poněvadž neumožňuje provádět klamání nepřítele, znemožňuje provedení manévru vojsk do záložních prostorů při jejich zamoření nebo zasažení atomovými zbraněmi, ztěžuje organizaci operačního a bojového zabezpečení, velení vojskům i činnost vojsk při provádění oprav vozidel a organizaci jejich odpočinku.

Rozmístování vojsk se vždy musí řídit podle nastávajícího úkolu, poněvadž jinak budou vojska rozmístěna ve vzdáleném výchozím prostoru k útoku, kdy jsou zpravidla v pochodových prouděch podél komunikací, a jinak budou rozmístěna v prostorech soustředění při přípravě útočné operace nebo po splnění určitého úkolu v jejím průběhu. Není možno používat nějaké šablony pro rozmístování vojsk, nýbrž toto rozmístování se musí řídit vždy podle konkrétních podmínek situace a úkolů vojsk.

Major Miroslav Nedvěď